

Т. Л. ГАВРИЛЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

**ЛЕО КЕСТЕНБЕРГ (1882–1962):
ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЧНОГО ПОРТРЕТА
НІМЕЦЬКОГО МУЗИЧНОГО ПЕДАГОГА**

У статті висвітлено основні віхи життя відомого німецького музичного педагога та митця ХХ ст. Лео Кестенберга, ім'я та творчість якого є маловідомими в Україні.

Ключові слова: біографіка, музична педагогіка, Лео Кестенберг.

Лео Кестенберг (Leo Kestenberg) належить до когорти відомих європейських митців, музичних педагогів та освітніх політиків ХХ ст. Він став ключовою фігурою культурної та освітньої сфер Німеччини у 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст., започаткував новаторські стандарти у музичній освіті, здійснив її реформування. Створена Лео Кестенбергом модель музичної освіти, що охопила усі ланки – від дитячого садка до освіти дорослих, використовується в Німеччині й дотепер. Проте його постать та внесок у розвиток європейської музичної освіти маловідомі в Україні [2, с. 16].

Лео Кестенберг народився 27 листопада 1882-го р. у місті Ружомберок (Австро-Угорщина, нині Словаччина). У віці чотирьох років Лео разом з батьками переїхав до Праги, а згодом – до німецького містечка Райхенберг. З дитинства він захоплювався музикою. Перші уроки гри на фортепіано майбутній митець отримав від свого батька. Після завершення школи Лео продовжив навчання гри на фортепіано у професора Франца Куллака в Берліні. Через два роки він був прийнятий до Веймарського фортепіанного класу відомого

піаніста, музичного естета та композитора Феруччо Бузоні. У 22 роки юнак дебютував як концертуючий піаніст у своєму рідному місті Райхенберзі. Поряд із заняттями музикою, концертуванням, у другій половині 1900-х рр. він розпочинає викладацьку діяльність у консерваторіях, дає приватні уроки гри на фортепіано.

Окрім музики, Лео Кестенберг захоплювався політикою. У 1900-му р. він вступив до соціал-демократичної партії Німеччини. Як її активний член Лео організовував концерти для працівників берлінської «Вільної народної сцени» («Freie Volksbühne»), на які запрошувалися всесвітньо відомі виконавці та диригенти; створив народну оперу «Кролопер» («Krolloper») та проводив інші культурно-просвітницькі заходи. Лейтмотивом його політичної та в подальшому державної, громадської й педагогічної діяльності стала ідея соціальної рівності у здобутті музичної освіти [3].

По завершенню Першої світової війни Лео Кестенберг став радником з музичних питань при Міністерстві науки, мистецтва та народної освіти Пруссії, де працював упродовж 14 років. Основну увагу у цей період він концентрує на реформуванні загальної та професійної музичної освіти, що увійшла в історію під назвою «реформа Кестенберга». Свої новаторські погляди на питання організації музичної освіти він виклав у праці «Музична педагогіка та культивування музики» («Musikerziehung und Musikpflege») (1921) [5] (фрагмент цієї праці перекладено українською мовою та представлено у нашій публікації [1]). Завдяки зусиллям педагога музична освіта стала складником державної освітньої політики; у дитячих садках, початкових і середніх школах були запроваджені уроки музики, регламентовані на державному рівні; статус учителя музики був прирівняний до інших учителів; у закладах вищої освіти Німеччини відкриті

факультети для підготовки вчителів музики; у країні почали функціонувати комунальні музичні школи. 1929-го р. ним було започатковано видання серії книг «Музично-педагогічна бібліотека» («Musikpädagogische Bibliothek»), що продовжується й до сьогодні.

1932-го р., у зв'язку зі зміною політичного курсу в Німеччині, Лео Кестенберг змушений був піти у відставку та 1933-го р. переїхати до Праги, де став співзасновником Товариства музичної освіти (Gesellschaft für Musikerziehung) (у 1953-му р. перетворено на Міжнародне товариство музичної освіти (International Society for Music Education) при Міжнародній музичній раді ЮНЕСКО, першим почесним президентом якого обрано Лео Кестенберга). Під керівництвом митця були організовані три міжнародні конгреси з питань музичної освіти в Чехословаччині, Франції та Швейцарії.

Унаслідок єврейського походження 1938 р., коли німецькі війська окупували Чехословаччину, Лео Кестенберг вимушений був емігрувати до Палестини (сьогодні – Ізраїль), що стала його новою домівкою. У Тель-Авіві він очолив посаду генерального директора Палестинського оркестру (нині – Ізраїльський філармонійний оркестр), на якій працював до 1945-го р. У віці 63 років він знову повернувся до викладацької діяльності. Серед його учнів були всесвітньо відомі піаністи та музичні педагоги: Менахем Пресслер (Menachem Pressler), Сігі (Алексіс) Вайсенберг (Sigi (Alexis) Weissenberg), Авраам Штернklar, або Річчі Горенштейн (Avraham Sternklar, або Ricci Horenstein). Також Лео Кестенберг започатковував семінар для підготовки вчителів музики, яким керував до 1952-го р. Принагідно зазначимо, що він функціонує й донині.

З 1953-го р. педагог страждав на прогресуючу невиліковну сліпоту, що різко обмежила його зовнішню діяльність. Однак, незважаючи на це, він до останніх років життя давав уроки гри

на фортепіано. Серце митця зупинилося 13 січня 1962-го р. у Тель-Авіві [3].

Отже, Лео Кестенберг був багатогранною особистістю, далекоглядним музичним педагогом та освітнім політиком, пристрасним піаністом. Він вірив в ідею виховання людства за допомогою музики і через неї та вважав, що «загальномузичні, людські та життєві аспекти вищі за віртуозність і однобічність» [4]. Його педагогічні ідеї не втратили актуальності й сьогодні, аналізуються науковцями, вивчаються здобувачами – майбутніми вчителями музики. На честь відомого музиканта названо музичну школу в Берліні (Leo Kestenberg Musikschule), а в 2009-му р. засновано Міжнародне товариство Лео Кестенберга (Internationale Leo Kestenberg Gesellschaft).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гавриленко Т. Лео Кестенберг «Музична педагогіка та культивування музики» («Musikerziehung und Musikpflege»): прочитання українською. *New Inception*. 2023. № 1–2 (11–12). С. 56–70.
2. Гавриленко Т. Педагогічна спадщина Лео Кестенберга (1882–1962) у студіях зарубіжних науковців: джерела дослідження. *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти. Вінниця : ТВОРИ, 2022. С. 16–17.
3. Gruhn W. «Wir müssen lernen, in Fesseln zu tanzen». Leo Kestenbergs Leben zwischen Kunst und Kulturpolitik. Hofheim: Wolke, 2015. 315 s.
4. Leo Kestenberg. Internationale Leo Kestenberg Gesellschaft : веб-сайт. URL: <https://www.leo-kestenberg.com> (дата звернення: 13.11.2023).
5. Kestenberg L. *Musikerziehung und Musikpflege*. Baden-Baden, 2021. 146 s.